

สรุปประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

เรื่อง การวิจัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการ

วันที่ 21 มิถุนายน 2559 เวลา 09.00-16.00 น. ณ ห้องบรรยาย 3 อาคารอำนวยการ

วิทยากร รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา ทิมเมือง
2. อาจารย์อุดมศักดิ์ ยุทธนาระวิศักดิ์
3. อาจารย์สรवलสรรค์ พจนอารี
4. อาจารย์ธีระ ราชภาพล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรุงยศ อรัณยะนาค
6. อาจารย์ ดร.ศรัญญูทิตา ชนะชัยภูวัฒน์
7. อาจารย์ชาตรี บัวคลี
8. อาจารย์ใจบุญ แยมยิ้ม

ผู้จัดบันทึกองค์ความรู้ : อาจารย์ชาตรี บัวคลี

หัวข้อที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี วิทยากรได้ปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพดังนี้

ระบบคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพ

- Paradigm (กระบวนทัศน์)
- Phenomenology (ปรากฏการณ์วิทยา)
- Ontology (ญาณวิทยา: ความลึกลับของศาสตร์)
- Methodology (วิธีวิทยา)
- Epistemology (ความเป็นองค์ความรู้ที่แท้จริง)
- Holistic (เน้นทำความเข้าใจแบบเป็นองค์รวม)
- Triangulation (การตรวจสอบสามเส้าเพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อมูล) สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็นสิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

- **กระบวนทัศน์** เน้นที่การค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากแหล่งรากเง้าของข้อมูล ที่เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยไม่คำนึงว่าวิธีการได้มาของข้อมูลจะมีอุปสรรค ปัญหา หรือความยากง่ายอย่างไร เพราะต้องการความรู้ ที่เป็นความจริง ที่สำคัญคือ ต้องไม่ขัดหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และสัตว์ ทั้งนี้เพราะความรู้ที่เปิดเผยแล้ว อาจจะไม่ถูกต้องก็ได้ นอกจากนี้ยังมีความรู้อีกมากที่ซ่อนเร้นอยู่
- **ญาณวิทยา** ให้ความสำคัญกับความลึกลับของศาสตร์ที่ต้องทำการสืบค้นอย่างละเอียด ไม่เชื่อในปรากฏการณ์ใดๆ หรือข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ใด เรื่องเล่าใต้ง่ายๆ ต้องพิสูจน์ สืบค้นอย่างจริงจัง ตรวจสอบความแนบในของเนื้อหาให้มีความสำคัญด้านความถูกต้อง แม่นตรง ตลอดเวลา
- **ความลึกลับของศาสตร์** ศาสตร์คือความรู้ จะรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องรู้จริงแบบเป็นองค์รวม เน้นทำความเข้าใจแบบสามร้อยหกสิบองศา
- **ระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล** เน้นข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงเนื้อหา ทุกมิติ ให้ความสำคัญกับรังสรรค์วิทยาในการตีความหมาย ในการรวบรวมข้อมูลไม่เน้นการกำหนดกรอบ แต่อาจเน้นที่การกำหนดกลุ่มประเด็นเรื่อง แล้วทำการรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากหัวใจคือ ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจอย่างเป็นองค์รวมในปรากฏการณ์ที่ศึกษา
- **หลักการในการรวบรวมข้อมูล** คือ ให้ความสำคัญยึดอยู่กับแนวคิด ปรากฏการณ์วิทยา ให้ความสำคัญกับหลักฐานที่เป็นความจริงมากกว่าความเห็น วิธีการรวบรวมข้อมูลยืดหยุ่นได้ ไม่ยึดติดกับวิธีใด วิธีหนึ่ง เพราะเมื่อปฏิบัติจริงอาจต้องปรับตัวตามสถานการณ์ แต่ต้องได้ความรู้ที่เป็นความจริงจากแหล่งรากเง้าของข้อมูล

การออกแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพ : ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ “เรื่อง” และแหล่งปฐมภูมิของปรากฏการณ์

- เพราะเชื่อปรากฏการณ์วิทยาเน้นความจริงมากกว่าความเห็น
- ในการออกแบบสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือ ต้องทราบก่อนว่า หรือ แฉ่ๆ มาว่าเรื่องนั้นๆ มีปรากฏการณ์อยู่ที่ไหน มีจริงที่ไหน เกิดขึ้นกับใคร แต่เราต้องการจะรู้สึก รู้จริง อย่างละเอียดและชัดเจน มากยิ่งขึ้นว่าเป็นอย่างไร มีเหตุและผล ความเกี่ยวข้องกันอย่างไรบ้าง
- ดังนั้นเมื่อมีปรากฏการณ์ใด เหตุการณ์ใด เรื่องใดที่โดดเด่นและนักวิจัยอยากทราบ วิธีคิด คือ ต้องเน้นในด้าน ปรากฏการณ์ก่อน ต้องมีเรื่องที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ก่อน เช่น เคยได้ยิน หรือ มีการกล่าวกันว่า ในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีความไม่เสมอภาคทางเพศเกิดขึ้น ตัวอย่าง คือ พบปรากฏการณ์ระบุไว้ในวรรณคดี นักวิจัย ต้องศึกษาเรื่องนี้ อย่างจริงจัง

แหล่งข้อมูล ต้องมาจากวรรณคดี ภาพวาด ภาพสะท้อน จดหมายเหตุ ภูมิศาสตร์ ภาพแกะสลัก ฯลฯ หรือ อาจมีความโดดเด่น ปรากฏให้เห็น จากชุมชน องค์กร กลุ่มคน ฯลฯ

หลักการสำคัญในการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

- **ปรากฏการณ์ “เรื่อง”** ต้องมีจริง ขึ้นมาก่อน แล้วสนใจศึกษา ค้นหาความรู้ขึ้นมาเปิดเผย
- **วิธีการออกแบบการวิจัย** จะออกแบบเป็นแบบใดขึ้นอยู่กับความลึกลับของความรู้และความจริงที่จะศึกษา ที่สำคัญคือ ขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูล และผู้รู้จริง ด้วย อาทิ
 - **การวิจัยเอกสาร** เน้นแหล่งข้อมูลคือเอกสาร (Documentary Research/ Explanatory Research)
 - **การวิจัยจากข้อมูลเรื่องเล่า** (Narrative Research)
 - **การวิจัยแบบมานุษยวิทยา** เน้นการค้นหาจากแหล่งปฐมภูมิ เช่น ชุมชน สังคมที่มีปรากฏการณ์
 - **การวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณา** เน้นการค้นหาจากแหล่งปฐมภูมิ ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มวัฒนธรรมหลัก กลุ่มวัฒนธรรมย่อย กลุ่มสีผิว กลุ่มความเชื่อ
 - **การวิจัยแบบอัตถประวัติศึกษา** เน้นแหล่งข้อมูลจากเอกสารที่เป็นประวัติบุคคล ตามกลุ่มประเด็น
 - **การวิจัยแบบการเน้นกรณีศึกษา** เช่น เจาะจงชุมชน กลุ่มสังคม กลุ่มคน ประเด็นเรื่องเฉพาะ เช่น การบริหารองค์กร การพัฒนาชุมชน คน (บุคคล)
 - **การวิจัยเชิงคุณภาพประยุกต์** เช่น การระบุให้มีการรวบรวมข้อมูลแบบการจัดสนทนากลุ่มที่มีเกณฑ์คัดเลือกบุคคลเข้าร่วมสนทนา การกำหนดบุคลิกภาพ ภูมิหลังของผู้รู้ไว้ตามเกณฑ์

ลักษณะข้อมูล เอกสาร ภาพถ่าย ภาพวาด วัตถุ ภาพเขียน ภาพยนตร์ เสียง กลิ่น ฯลฯ

- **แหล่งข้อมูล**
 - เอกสาร ภาพถ่าย ภาพวาด วัตถุ ภาพเขียน รายการวิทยุ ป้าย ฯลฯ
 - สังคม ชุมชน หมู่บ้าน
 - กลุ่มคน ฯลฯ
 - ผู้รู้รายบุคคล

วางหลักเกณฑ์การคิดว่าจะรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใดบ้าง และระบุว่าคุณรู้คือใคร

1). **ไม่เน้นผู้รู้ แต่เน้นหลักฐาน และปรากฏการณ์** พบมากในงานวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหาจากภาพถ่าย ภาพวาด วัตถุ ฯลฯ เนื่องจากเชื่อในปรากฏการณ์วิทยา ดูเอง อ่านเอง จับเอง สัมผัสเอง เห็นเอง ฯลฯ ด้วยการสังเกต พิเคราะห์ตีความหมาย ด้วยตนเองไม่ต้องสอบถามใคร ให้ความสำคัญกับเอกสารอ้างอิง ก็ได้ เช่น การวิจัยจากเอกสาร รูปภาพ วัตถุ หลักฐาน ฯลฯ และการเข้าร่วมศึกษาแบบการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ที่เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบเผชิญหน้าทุกอย่างกับ

แหล่งปรากฏการณ์ด้วยตนเอง เพราะเชื่อมั่นในความสามารถและความมั่นคงของตนเอง เช่น การวิจัยในเชิงประวัติศาสตร์ การวิจัยในเชิงวรรณคดี อักษรศาสตร์ เป็นต้น

2) **เน้นหลักฐาน ปรากฏการณ์ และผู้รู้** หลักการนี้นิยมมากที่สุด เพราะผู้รู้จริง คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ พฤติกรรมและหลักฐานจริงๆ มีการประพจน์ มีการปฏิบัติ มีการกระทำ มีการแสดงออก สามารถอธิบาย บอก เล่า ได้ละเอียด เป็นข้อมูลจริง เพิ่มความเข้าใจในข้อมูล ขยายความละเอียดขึ้น หากประสงค์ทำการรวบรวมข้อมูลตามหลักการนี้ ต้องคิดล่วงหน้าว่า ผู้รู้ควรเป็นใครบ้าง มีบุคลิกภาพ ภูมิหลัง อย่างไรบ้าง พร้อมกับกำหนดแนวทางว่าจะมีขั้นตอน และวิธีการรวบรวมข้อมูลอย่างไร ที่เป็นการออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูลไว้ล่วงหน้า (สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์เมื่อรวบรวมข้อมูลจริง) ให้ความสำคัญกับช่วงเวลาที่จะรวบรวมข้อมูล

การออกแบบวิธีการและขั้นตอนสำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นหลักฐานแต่ไม่เน้นผู้รู้

- **การวิจัยเอกสาร**

- ต้องระบุล่วงหน้าว่าเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลมีเอกสารใดบ้าง หากระบุชื่อผู้แต่ง ปี พ.ศ. ค.ศ. ได้ยิ่งดี เช่น จดหมายเหตุ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ วรรณคดี ฎีกา งานเขียนงานเรียบเรียง หนังสือ สิ่งพิมพ์ ฯลฯ ต้องเขียนไว้ล่วงหน้า (ควรระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ เพราะชี้ถึงแหล่งปรากฏการณ์)
- แหล่งที่จะไปรวบรวมข้อมูลเอกสาร เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดประชาชน มูลนิธิ วัด สถาบันทางการศึกษา หอจดหมายเหตุ สำนักพิมพ์ พิพิธภัณฑ์ ร้านค้า บ้าน สำนัก ฯลฯ หนังสือขอแสดงความยินยอมและการอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูล
- ระบุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ สมุดบันทึก แบบคัดลอกข้อมูล กล้องถ่ายรูป เครื่องถ่ายเอกสาร กระดาษวาดเขียน ดินสอ ปากกา เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องสแกน ฯลฯ

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นหลักฐานแต่ไม่เน้นผู้รู้

- **การรวบรวมข้อมูล ณ แหล่งปฐมภูมิ**

การสังเกต นักวิจัยเน้นการรวบรวมข้อมูลแบบเผชิญหน้ากับแหล่งปรากฏการณ์ด้วยตนเอง ไม่ต้องการรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่สนใจ เน้นทำความเข้าใจแบบเป็นองค์รวมทั้งหมด เมื่อขอความอนุเคราะห์เพื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองอย่างละเอียด ตรวจสอบความมั่นคงของข้อมูลด้วยการสังเกตปรากฏการณ์ตลอดเวลา ไขว่หลายๆปรากฏการณ์เข้าด้วยกันเพื่อยืนยันความถูกต้อง กรณีเช่นนี้ ไม่ค่อยนิยมนัก เพราะอาจทำให้ขาดรายละเอียด และก่อให้เกิดความลำเอียงจากนักวิจัยได้ เนื่องจาก สัมผัสเอง จับเอง เห็นเอง ระบุเอง สรุปเอง

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานและเน้นผู้รู้

- การวิจัยเอกสาร ที่เน้นความรู้จากผู้รู้อธิบายและขยายความรู้ที่เป็นข้อมูลให้ชัดเจนขึ้น ต้องระบุผู้รู้ไว้ล่วงหน้าว่า ประกอบด้วยใครบ้าง หากไม่ทราบล่วงหน้า แสดงว่าออกแบบการวิจัยไม่เป็นการกำหนดไว้ก่อน เพิ่มเติมได้อีกปรับแก้ได้เสมอ

- การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม นักวิจัยเน้นรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ต้องการเผชิญหน้ากับข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมกับต้องการทราบรายละเอียดที่เป็นการขยายความปรากฏการณ์ จากผู้รู้ ต้องทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้ ที่เป็นผู้รู้จริงจากเรื่องนั้นๆ มีการติดตามสอบถาม การสัมภาษณ์จากผู้รู้จริงในปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพราะต้องการความรู้ที่เป็นความจริงมายืนยัน กำหนดช่วงเวลาที่จะรวบรวมข้อมูล

- การเปิดตัวในการรวบรวมข้อมูลเมื่อต้องการใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

- มีหนังสือถึงผู้นำชุมชน
- เริ่มเปิดตัวด้วยการคุยกลุ่มแบบธรรมชาติ พร้อมกับการทำแผนที่เดินดิน
- ศึกษาปรากฏการณ์ที่สนใจ และคาดว่าจะนำไปสู่การตอบคำถามวิจัย
- ค้นหาเอกสาร วัตถุและผู้รู้ พร้อมกับวางแนวทางที่จะรวบรวมข้อมูล แบบการสัมภาษณ์กลุ่มหรือการสัมภาษณ์เดี่ยวต่อไป

การสนทนากลุ่มแบบธรรมชาติ: แบบและขั้นตอนสำหรับการรวบรวมข้อมูลและการค้นหาผู้รู้จริง

- การสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์กลุ่มทุกแบบ เชื่อในฐานคิดของทฤษฎีอิทธิพลกลุ่ม ผู้รู้ไม่เก้อเขิน พลังกลุ่มทำให้กล้าแลกเปลี่ยน พูดคุย ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้
- การสนทนากลุ่มแบบธรรมชาติ มี 2 ลักษณะ
 - การสนทนากลุ่มแบบกลุ่มใหญ่ เน้นขนาดกลุ่มหลายคน เช่น อาจจะมีประมาณ 6 คน ขึ้นไป ที่อยู่รวมกันเองแบบธรรมชาติ ช่วยให้ได้ข้อมูลหลากหลาย บางครั้งก็บางครั้งตั้งแต่สามารถช่วยให้ค้นหาผู้รู้จริงได้
 - การสนทนากลุ่มแบบกลุ่มเล็ก ขนาดกลุ่มประมาณ 2- 5 คน ที่อยู่แบบธรรมชาติ สามารถช่วยให้ได้ข้อมูลลึก ตื้นและความหาผู้รู้จริงต่อไปได้

การจัดตั้งกลุ่มสนทนา : การออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เน้นทฤษฎีอิทธิพลกลุ่มของผู้รู้ที่คัดสรร

- เน้นพฤติกรรม การกระทำ การแสดงออก และเรื่องเล่าจากผู้รู้ที่คัดสรร เน้นภูมิหลังและบุคลิกภาพของผู้เป็นสำคัญ มี 2 ลักษณะ
 - การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง ที่มีหลักเกณฑ์ ในการคัดเลือกผู้รู้จริงเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ต้องมีแบบคัดคนเข้ากลุ่ม เน้นการตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการเดียวกัน เชื่อใน

หลักความคล้ายคลึงกันของบุคลิกภาพของสมาชิกกลุ่มเพราะต้องการป้องกันการข่มทางปัญญาในวงสนทนา มีการวางแนวคำถามการสนทนากลุ่มไว้บ้าง ปรับแก้ได้ตามสถานการณ์ จำนวนผู้รู้ในกลุ่มจะประมาณ 7 – 12 คน ใช้เมื่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา มีจำนวนผู้รู้มาก หาผู้เข้าสกลุ่มได้ง่าย

- การสนทนากลุ่มย่อยแบบเจาะจง แนวคิดและหลักการเหมือนการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงแต่จำนวนผู้รู้มีประมาณ 2-6 คน ใช้เมื่อมีจำนวนผู้น้อย

การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก : การออกแบบการรวบรวมข้อมูลกับผู้รู้ที่รู้จริงในปรากฏการณ์ที่ศึกษา

- การเจาะลึก หลักการของการเน้นทำความเข้าใจแบบเป็นองค์รวม ต้องรู้เรื่องนั้นอย่างแท้จริงแบบ 360 องศา
- การค้นหาผู้รู้
 - หากเป็นการวิจัยแบบเอกสาร เช่น จดหมายเหตุ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตำรา บันทึก การเรียบเรียง งานเขียน ฯลฯ สามารถระบุผู้รู้ว่าประกอบด้วยใครบ้างไว้ล่วงหน้า
 - หากเป็นการรวบรวมข้อมูลในชุมชน หรือ กลุ่มคน มักเปิดตัวด้วยกระบวนการกลุ่ม ทั้งแบบธรรมชาติหรือ แบบเจาะจง หรืออาจค้นพบจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมที่เรียกว่า การปักมุด หรือ ปักธง หลังจากนั้นติดตามสัมภาษณ์ด้วยการสาวต่อไปจนถึงผู้รู้จริง

หัวข้อที่ 2 การเตรียมความพร้อมในการเขียนตำราเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ

วิทยากรได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการการเขียนตำราเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้

- ทำความเข้าใจกับเนื้อหาและสาระที่สำคัญของศาสตร์ที่ต้องเขียนตำรา
- คณะกรรมการวิชาการของประเทศวางหลักการว่าตำราของสาขานั้นเรื่องนั้นต้องประกอบด้วยเนื้อหาและสาระด้านใดบ้าง ดังนั้นต้องกำหนดกรอบในการเขียนตามสาระนั้น เนื้อหาต้องมีครบสมบูรณ์ทุกหัวข้อและประเด็นที่กำหนดไว้ขาดจะไม่ได้
- ทำความเข้าใจจรรยาบรรณของนักวิชาการและนักวิจัยว่ามีอะไรบ้างเพราะต้องระวังพลาด
- กำหนดสารบัญเรื่องในกระดาศษทต (แผนที่บทความ- Article Map) โดยเริ่มต้นจากการแยกเป็นส่วน เป็นบท และกลุ่มหัวข้อประเด็น
- ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา รูปภาพ ข้อมูลต้องทันสมัยนำมาสมัย
- การอ้างอิงส่วนใหญ่จะใช้เชิงอรรถ แบบ Endnotes หรือ ที่สำนักพิมพ์ระบุ

การเตรียมข้อมูล ตาราง กราฟ รูปภาพ แผนที่

- ข้อมูลทุติยภูมิต้องใหม่และทันสมัยที่สุด ไม่ผิดจรรยาบรรณ อ้างอิงถูกหลักการ
- ตารางต้องถูกต้อง ตัวเลขห้ามผิด ชื่อตารางอยู่ข้างบน อ้างอิงถูกหลักการ ไม่ผิดจรรยาบรรณ
- กราฟต้องเหมาะสมกับเรื่อง มีสัญลักษณ์อธิบายตามกฎสากล ชื่อกราฟอยู่ข้างล่าง อ้างอิงถูกต้องตามหลักการ ไม่ผิดจรรยาบรรณ
- รูปภาพต้องใหม่ทันสมัย ชื่ออยู่ล่าง ไม่ผิดจรรยาบรรณ
- แผนที่ต้องเหมาะสมกับเรื่อง ชื่ออยู่ล่าง ไม่ผิดจรรยาบรรณ

การเรียงลำดับบัตรห้องสมุดตามสาระที่จะเขียน

- เรียงลำดับตามสาระหัวข้อ ที่จัดไว้ในสารบัญบท ที่จำแนกตามส่วนที่ และบทที่ และตามหัวข้อและประเด็น
- เขียนด้วยภาษาและสำนวนของตัวเองทั้งหมด ห้ามคัดลอก เว้น คำ หรือ วลีที่จำเป็นจะต้องใส่ Quotation และ อ้างชื่อ ปี พ.ศ. ค.ศ.
- อ่านตำราของประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับและสาขาเดียวกัน เรื่องเดียวกัน ยิ่งเป็นประเทศที่ทันสมัยด้านวิชาการในสาขานั้นยิ่งดี อ่านเพื่อเข้าใจและเรียนรู้ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวางกรอบการเขียนของเรา ห้ามคัดลอก หรือห้ามแปลเด็ดขาด อ่านเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดสาระเนื้อหาประเด็นเรื่องของเราให้ทันสมัย ทั้งข้อมูลและเอกสารอ้างอิง ฯลฯ

สำนักพิมพ์

- ต้องเป็นสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง หรือสำนักพิมพ์ที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการสากล เพราะมีการตั้งคณะกรรมการประเมินเนื้อหาวิชาการในเล่มตำรา ผู้ประเมินคือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นแต่นิรนาม โดยทั่วไป 3 คนขึ้นไป
- ขนาดอักษร กระดาษ ปกต้องมาตรฐาน
- พิมพ์เองไม่ดี ไม่มีใครยอมรับ อาจขายได้เงินแต่นำมาขอผลงานได้ยากมาก เพราะสังคมวิชาการอาจไม่ยอมรับ

การเผยแพร่ผลงาน

- ให้สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยที่พิมพ์เป็นผู้เผยแพร่และโฆษณา เพราะมาตรฐานและตลาดยอมรับในคุณภาพของสำนักพิมพ์
- ส่งเสริมให้มีการใช้ผ่านสาขาวิชา ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีนักวิชาการรับรองต้องคุณภาพดีมาก
- ตำราตี เว็บไซด์ต่าง ๆ นำไปประชาสัมพันธ์ เพราะได้ค่าประชาสัมพันธ์

3. สรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์คณะนิเทศศาสตร์กับ รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวดี ได้ใช้กรณีศึกษาจากโครงการวิจัยของอาจารย์มาปรับปรุงและพัฒนาจำนวน 2 เรื่อง คือ

1) โครงร่างการวิจัยของ ผศ.รัตนา ทิมเมืองและอาจารย์สรพลสรรค์ พจนอารี เรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อจัดการขยะชุมชน กรณีศึกษาตำบลศิระชะจรเข้้น้อย เกอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

2) นโยบายและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจพิจารณาภาพยนตร์โฆษณาทางสื่อโทรทัศน์ระบบดิจิทัล ของอาจารย์ ดร.ศรัญญูทิศา ชนะชัยภูวพัฒน์

นอกจากนี้อาจารย์ที่เข้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยังได้แนวทางการพัฒนาเพื่อทำโครงการวิจัยในปีการศึกษา 2559 และบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการและการวิจัย ได้แก่

- 1) อาจารย์ชาตรี บัวคลี่
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรุงยศ อรัณยะนาค
